

Een ode aan elektriciteit:

een kleine geschiedenis van **De Centrale**

De Centrale is vandaag bij menig Gentenaar bekend als bruisend wereldcultuurhuis. Het is een ontmoetingsplek voor cultuurvogels van diverse pluimage en tegelijk een warm pleidooi voor de multiculturele samenleving. Slechts weinigen weten echter dat De Centrale ook een bijzonder boeiende geschiedenis met zich meedraagt.

Het Gentse stadsbestuur besloot in 1924 om een elektrische kolencentrale te bouwen aan de Ham. Verschillende bedrijven moesten plaats maken voor de komst van de elektriciteitscentrale. Zo verdwenen cementfabriek Picha, houtzagerij De Vriendt, de Verenigde Spinnerijen van Vooruit, de Vlasspinnerij van Vlaanderen en enkele beluiken ten voordele van de nieuwe centrale. De productie van elektriciteit begon vanaf 1926 via twee turboalternatoren van 10 MW en één van 15 MW. In de jaren 1950 was het vermogen reeds opgevoerd tot 122 MW. Verderop in de straat kwamen in de jaren 1950 nieuwe kantoren naar een ontwerp van de bekende Gentse architect Geo Bontinck. In 1958 is een stadsverwarmingsnet in bedrijf genomen: via afgetapte stoom van de turbine, levert het warmte af aan openbare gebouwen, zoals ziekenhuizen.

Tot 1968 gebruikte men enkel kolen als brandstof. Vervolgens is ook een eerste dieselalternatoren-groep van 22,5 MW in gebruik genomen, toen de krachtigste ter wereld! Sinds 1984 wordt ook met eenheden op zware stookolie gestookt. Vanaf 1980 werkt de centrale voor wat betreft de elektriciteitsproductie bijna enkel nog als piek- en reservecentrale. Er werd vanaf dan sterk ingezet op het warmtedistributienet voor de stadsverwarming.

In 1985 neemt elektriciteitsproducent S.P.E. de centrale over van de Stad Gent, die echter een belangrijk aandeel blijft behouden. In de jaren 1990 worden de ketelhuizen, de losinstallaties voor steenkolen en de schoorstenen ontmanteld. Voor het eerste kantoorgebouw aan de Kraankinderstraat en voor een deel van de turbinezaal en de daaronder liggende machinekelder vond men een nieuwe bestemming: een intercultureel centrum dat de toepasselijke naam De Centrale kreeg. De naam SPE werd in 2011 gewijzigd naar EDF Luminus, nadat de Franse elektriciteitsgroep EDF een meerderheidsaandeel kocht in SPE.

De turbinezaal als monument

Wegens de historische en industrieel-archeologische waarde, wordt de turbine-alternatorenzaal van de centrale eind 1999 beschermd als monument. Het is één van de eerste toepassingen in Vlaanderen van betonnen Franki-funderingspalen onder een rasterwerk van gewapend beton. De indrukwekkende turbinezaal (200 meter lengte, 29 m breedte en 36 meter hoogte) is in 1930 opgericht. De metalen vakwerkconstructie is door een bakstenen omhulsel geborgen en toont een duidelijke art deco-invloed. De zaal wordt afgedekt door een metalen dakspant. In de zaal staan vier turbo-alternatoren. De stoomturbines werden gefabriceerd door de Gentse firma Van den Kerchove, de alternatoren werden aangeleverd vanuit Charleroi door ACEC. De turbinezaal herbergt ook een imposante rolbrug van 5000 kg.

Komt dat zien!

Ter gelegenheid van de expo ‘Onder stroom. 100 jaar elektriciteit’, slaan het MIAT, De Centrale en EDF Luminus de handen in elkaar. Op **zondag 22 september 2013** kan je een exclusief bezoek brengen aan de centrale. Zowel het oude gedeelte (de beschermde turbinezaal), als de huidige centrale komen aan bod in een gegidste rondleiding. Bij de bouw van de centrale in 1924 werd een schuilkelder voorzien voor het personeel. Centrales waren immers een gegeerd doelwit voor luchtbombardementen. Speciaal voor deze rondleiding is ook de schuilkelder toegankelijk, het is één van de best bewaarde van het land.

De rondleidingen gaan door om 10u30, om 14u en om 16u. Wegens het beperkte aantal plaatsen, is inschrijven verplicht.

Praktisch

Rondleidingen De Centrale en EDF Luminus om 10u30, 14u en 16u
Verzamelpunt voor de start van de rondleiding: café van De Centrale, Kraankinderstraat 2, Gent
Prijs: 6 euro p.p.
Inschrijven via Boekjebezoek T + 32 (0)9 267 14 66, E boekjebezoek@gent.be

Bronnen

- s.n., Elektriciteitscentrale SPE in: Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1999, 2000, p. 168
- L., DEBUSSCHERE, Bedrijvigheid in de wijk. Een “nieuwe” S.P.E.. In: De wijk in de kijker, buurtkrant Sluizeken-Tolhuis-Ham, 4(1994)14, p. 17
- P. VAN AALST, Vrijdagmarkt & Jacobsparochie, Gent: Ultima Thule, 2009, pp. 63-66

